

5. Igor Kraus: "Povijest crkve" u Banskoj Bistrici iz razdoblja 1595-1670. prema najstarijim matičnim upisima na području Slovačke (*Banskobystrické "Kirchenhistorien" z rokov 1595-1670, Pramen najstarších matričných záznamov na územi Slovenska*)

Autor daje pregled novootkrivenoga povijesnog izvora, kojeg je osobno 1994. godine pronašao u Državnom oblasnom arhivu u Banskoj Bistrici. Pronađeni rukopis nosi naslov "Kirchen Historien" 1595-1670, a nastao je u gradskom uredu njemačke evangeličke crkve. Ovaj rukopis donosi upise matičnih knjiga od 1595. do 1670. godine, što su za sada najstariji matični upisi na području Slovačke, te veoma vrijedne povijesne podatke crkvenog i političkog sadržaja.

6. Slavko Chury: Gospodarenje domaće blagajne županije Liptovske u 18. stoljeću (*Hospodárenie domácej pokladnice Liptovskej stolice v 18. storočí*)

Liptovska županija u tom razdoblju bila je država u malom, čemu je pridonio njezin dobar način gospodarenja. Autor članka izvješćuje nas o gospodarskom stanju Županije kroz pokazatelje prihoda i rashoda. Ubrani porez od stanovnika činio je veći dio prihoda. Veliki izdatak domaće županijske blagajne bile su isplate plaća činovnicima, zatim održavanje županijskih sjednica, izgradnja cesta i mostova, sudjelovanje u troškovima održavanja vojske, naknade za nastale štete u slučaju prirodnih nepogoda i drugo. Županijskom domaćom blagajnom rukuje blagajnik. Izneseni pokazatelji govore indirektno o društvenom i socijalnom stanju Županije, pa članak može poslužiti pri istraživanjima gospodarskih i socijalnih prilika u prošlosti Slovačke.

Nakon studija i članaka u svakom od svezaka časopisa, pa i u ovom, slijede recenzije i prikazi, bibliografski prikazi inozemnih arhivističkih časopisa, izvješća i kronika.

Mato Grabar

ARHIVI, Glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije, god. XVII, br. 1-2, Ljubljana 1994. (196 str. i 7 str. sažetaka)

Časopis što ga prikazujemo ima ukupno 196 str. (uz 7 dodatnih str. sa sažecima u obliku predmetnih kartica), zadržao je dosadašnju podjelu na tematske blokove, ali nam se čini da je obogaćen većim brojem slikovnih priloga od ranijih brojeva.

Od 14 članaka koliko ih je tiskano u prvom dijelu časopisa (*Članci i rasprave*, 1-89), najveći dio obrađuje gospodarske teme te gospodarske fondove i arhive.

O razvoju i djelovanju arhivske službe u organima unutrašnjih poslova Republike Slovenije govori članak Irene Mrvič. Autorica je pokrila veliko razdoblje (1945-1994), ali najzanimljiviji je onaj dio koji obrađuje opseg i korištenje gradiva

ove službe u posljednje tri godine slovenske samostalnosti, jer se sa sličnim problemima susreće i naša država.

Vrlo značajnu temu pitanja restitucije i sukcesije razradila je Marija Oblak-Čarni u članku *Međunarodni dokumenti o prijenosu vlasništva i nasljeđivanju arhiva bivše SFRJ*. Autorica nabraja međunarodne komisije, konvencije, rezolucije UNESCO-a, konferencije skupina stručnjaka (MAV-a npr.), koje su o tome raspravljale i donosile odluke. Posebno obrazlaže djelatnost radne skupine za pitanja sukcesije Međunarodne konferencije o bivšoj Jugoslaviji, koja je 1993. u Ženevi pripremila nacrt dokumenta što bi trebao poslužiti kao osnova za sklapanje sporazuma o sukcesiji. Kako je Hrvatska suočena s istim problemima, a uključena je i u rad svih tih međunarodnih tijela zajedno sa Slovenijom, za nas je to posebno važna problematika.

O sustavu i organizaciji zadrugarstva u Sloveniji u doba kapitalizma, tj. do II. svjetskog rata, piše Žarko Lazarević.

Ottfried Dascher, direktor Državnog arhiva Nordrhein-Westfalen iz Düsseldorfa obrađuje temu *Gospodarski arhivi u Evropi*. Naglasak u članku autor stavlja na regionalne težnje u istraživanju gospodarske povijesti unutar Evrope te na razvoj regionalnih gospodarskih arhiva od njihovih početaka 1906. do danas. Prikazuje njemačka iskustva i tzv. "dortmundski model" – osnivanje Westfalskog gospodarskog arhiva u Dortmundu 1969. godine. Koliku je on važnost imao dokazuje i činjenica, da su Državni arhiv i Arhivska škola u Marburgu ustupili tom arhivu jednog arhivskog stručnjaka radi unapređivanja teorijskog i praktičnog rada. Ovaj novoosnovani arhiv održava stručne veze sa sveučilištima i Društvom za westfalsku gospodarsku povijest, računalski obrađuje podatke i neprekidno dopunjuje pregled svojih fondova (1990. dosegao je čak 700 str.), a Arhiv je nadležan za preko 80 000 upisanih poduzeća i obrtničkih radionica.

Još jedan arhivski stručnjak iz inozemstva, František Šuchma iz Arhivske uprave u Pragu, gostuje u časopisu s temom *Gospodarski fondovi i arhivi poduzeća u Češkoj Republici u vremenu pretvorbe gospodarstva i privatizacije poduzeća*. Opisujući razvoj arhivske službe i zakonodavstva u vezi s organizacijskim promjenama češkog gospodarstva nakon II. svjetskog rata, a naglašavajući posljedice promjena političke i gospodarske orijentacije u Češkoj nastale nakon 1989, daje nam mogućnost uspoređivanja sa situacijom i u Sloveniji i u Hrvatskoj, u kojima su se također dešavale slične promjene. Na kraju ističe važnu ulogu češke arhivske službe u brizi za gospodarske fondove.

Jože Žontar obrađuje temu *Gospodarski arhivi u prijedlogu novog arhivskog zakona*. U Sloveniji je novo gospodarsko zakonodavstvo dovelo i do promjena u organizaciji gospodarstva te do povećanog zanimanja i samih gospodarskih subjekata za vlastito gradivo. Još je važnije što je pojačano javno zanimanje za poslovanje

ovih subjekata, pa sve to ima utjecaja i na arhivsku službu i njenu najvažniju zadaću u tome, da sačuva i zaštiti gospodarsko arhivsko gradivo. O svemu tome vodi računa i Prijedlog novog zakona o arhivskom gradivu i arhivima. Zaključuje kako su u njemu poštivana dosadašnja iskustva, ali je vidljiva i prilagodba evropskom zakonodavstvu i s tim u vezi su i neke promjene. Iskustva naših kolega u stvaranju novog arhivskog zakona, pomoći će i nama, jer se radi o sličnoj situaciji i sličnim problemima i u Sloveniji i u našoj državi.

Sa Savjetovanja Arhivskog društva Slovenije, održanog u Radencima 1994. objavljen je referat Vladimira Žumera *Vrednovanje dokumentarnog gradiva gospodarskih poduzeća s naglaskom na računalne nositelje informacija u Sloveniji*. Autor daje pregled razvoja načela vrednovanja različitih vrsta gradiva o gospodarstvu u Sloveniji od 50-ih godina do danas, s posebnim naglaskom na razdoblje nakon 1980. godine. Uz tu godinu veže se uvođenje pozitivnog načina vrednovanja i odabiranja dokumentarnog i arhivskog gradiva. Drugi dio članka obrađuje temu vrednovanja strojno čitljivih dokumenata. S održanoga okruglog stola ovoga Savjetovanja, u časopisu je objavljen i prilog istoga autora pod naslovom *Sadržajno razvrstavanje gradiva gospodarskih poduzeća na osnovi poslovnih i procesnih funkcija*.

Članak Jelke Melik daje kraći pregled slovenskog krivičnog materijalnog prava u razdoblju 1930-1941. U tekstu naglašava potrebu poznavanja osnova ove važne grane prava radi stručne obrade fondova sudova i tužilaštava.

Brane Kozina i Žarko Bizjak napisali su zajednički rad *Redovni sudovi u Sloveniji nakon 1945. i njihovo gradivo* (bez tzv. *Zone B*, jer taj dio nije formalno bio u okviru Slovenije). Autori daju pregled organizacije redovnih sudova opće nadležnosti I. i II. stupnja, njihovo osnivanje i ukidanje, sudske poslovničke koji određuju vrste gradiva s rokovima njihova čuvanja, razne pravilnike, priručnike i uputstva, a tekst zaključuju konstatacijom o slaboj sačuvanosti ovoga gradiva u slovenskim arhivima. U članku *Školska vijeća i školski odbori u razdoblju 1869-1941*. autorice Ivanke Zajc-Cizelj, opisani su propisi što su uređivali nadzor nad školama i djelovanje ovih odbora i vijeća od reformiranja austrijskog školstva donošenjem III. zakona o školstvu 1869, pa sve do donošenja Zakona o narodnom školstvu 1930. Nakon te godine nije bilo nekih bitnih promjena u djelovanju ovih školskih odbora sve do 1941. godine.

Saša Serše je obradio temu *Ovlašteni civilni inženjeri u Kranjskoj (do 1918)*, na osnovi arhivskog gradiva što se čuva u Arhivu Republike Slovenije i Narodnoj i univerzitetnoj knjižnici u Ljubljani. Ovi inženjeri djelovali su organizirano preko svoje staleške Kranjske inženjerske komore, osnovane 1910, a ukinute zajedno sa svim ostalim predratnim društvima nakon II. svjetskog rata.

Vladimir Sunčić je tijekom 1994. pohađao međunarodni arhivistički tečaj na *Stage technique international d'Archive* u Parizu, o čemu je napisao vrlo pregledan

tekst. Nije se, naime, ograničio samo na svoja iskustva s tečaja, već je dao i prikaz organizacije francuskih arhiva i arhivske mreže, uloge njihove vanjske službe – tzv. misija, te načina školovanja francuskih arhivista, a na kraju i sadržaja i načina izobrazbe na samom tečaju.

Našim restauratorima i konzervatorima bit će posebno zanimljiv rad Jedert Vodopivec, voditeljice Odjela za konzervaciju i restauraciju Arhiva Slovenije *Restauriranje Kranjskog antifonara*.

Riječ je o dva sveska iluminiranog rukopisa na pergameni iz 1491. godine, veoma oštećenog uveza zbog čestog korištenja. Zanimljivost teksta je u autoričinom detaljnom opisu čitavog procesa rada s kronologijom, što će pomoći i našim stručnjacima koji se bave ovim poslovima. Uz tekst su objavljene i dvije fotografije s prikazom knjige prije i nakon restauriranja.

U dijelu časopisa *Iz prakse za praksu* (90-99) Irena Lačen-Benedičič i Nataša Budna pišu o stanju i korištenju arhivskog gradiva o zadrugama što se nalazi u Arhivu Slovenije i Povijesnom arhivu u Ljubljani, a Aleksandra Pavšič-Milost se osvrće na probleme u vezi s preuzimanjem gradiva gospodarskih organizacija. Zanimljiv je tekst Metke Gombač o kompjutorskoj obradi podataka o repatrijaciji ratnih zarobljenika nakon II. svjetskog rata u suradnji s međunarodnom organizacijom UNRRA te o fondu Štaba za repatrijaciju što se čuva u Arhivu Slovenije, a uredila ga je i sumarno popisala Marija Oblak-Čarni.

Na str. 100-129 objavljeno je sedam tekstova u bloku *Iz arhivskih fondova i zbirki*: Ema Umek piše o sjedničkim zapisnicima kranjskih staleskih skupština; Bojan Himmelreich piše na temelju arhivske građe o gradnji željeznica na području kotara Laško; Judita Šego obradila je knjigovodstvene knjige iz fonda Krennerove tekstilne tvornice (1873-1919); Janko Pleterski raspravlja o autentičnosti izjave slovenskih stranaka od 27. svibnja 1918; Gašper Šmid piše o nacrtu uredbe o banovini Sloveniji iz 1939; Ljiljana Šušter obrađuje temu o nezadovoljstvima radnika i obustavama rada, na temelju građe partijskih arhiva; Lojz Tršan piše o Angeli Vode, predratnoj feministkinji, znanstvenici i publicistkinji, na osnovi gradiva iz njene ostavštine.

U *Vijestima o radu društva i sastancima* (130-155) objavljeno je mnoštvo tekstova o događanjima tijekom 1994. Proslavljena je 40. obljetnica Arhivskog društva Slovenije, održano je Savjetovanje u Radencima, predstavnici Slovenije sudjelovali su na IV. Evropskoj konferenciji u Lancasteru, XXX. Međunarodnoj konferenciji Okrugloga stola u Solunu, Međunarodnoj konferenciji o arhivskoj suradnji u Evropi u Strassbourgu, Simpoziju o posljedicama političkih promjena u istočnoj i srednjoj Evropi na arhivsko školovanje održanom u Ljubljani, Međunarodnom seminaru o standardima arhivskog popisivanja u evropskim arhivima itd.

Djelatnici slovenskih arhiva pohađali su Ljetni tečaj za istočnoevropske arhiviste, Arhivističku školu u Marburgu, a posjetili su Kanadu, Državni arhiv u Luzeru i bili na stručnoj ekskurziji po Španjolskoj.

U bloku *Recenzije i vijesti o publikacijama i izložbama* (156-183), prikazano je više publikacija te domaćih i stranih časopisa (među ostalima i Vjesnik PA Rijeka) te izložaba održanih tijekom 1994.

U *Osobnim vijestima* Ema Umek je napisala tekst povodom 70. obljetnice života dr. Bože Otorepeca, dok je njegovu bibliografiju izradila Nataša Stergar.

Prinovama u arhivima posvećene su str. 187-189, a *Bibliografiji arhivskih djelatnika*, koju rubriku smatramo zaista korisnom, str. 190-196. Na kraju časopisa su u obliku kartica tiskani sažeci 14 članaka na slovenskom i engleskom jeziku.

Nikolina Krtalić

ARHIVI, Glasilo Arhivskoga društva in arhivov Slovenije, god. XVIII, br. 1-2, Ljubljana 1995. (204 str. i 7 str. sažetaka)

Broj časopisa što ga prikazujemo obiluje mnoštvom zanimljivih i korisnih priloga. Posebno se to odnosi na one koje obrađuju probleme arhivističkog obrazovanja, što je bila tema i na ovogodišnjem Savjetovanju HAD-a u Dubrovniku. Manji dio tekstova tiskana su izlaganja sa 16. savjetovanja arhivista Slovenije, održanoga u Ptuju 1995. godine.

U bloku *Članci i rasprave* (1-76) objavljeno je 13 tekstova vrsnih arhivskih stručnjaka o školovanju, djelatnosti arhiva, arhivskom zakonodavstvu, organizaciji arhivske službe te o drugim važnim temama.

O iskustvima slovenskih arhiva u radu za javnost i odnosima s javnošću piše Vladimir Kaloša, koji je ovu temu izlagao na Savjetovanju u Ptuju.

Andrea Wettmann iz Arhivističke škole u Marburgu, u članku pod naslovom *Odnosi između arhiva i javnosti u Njemačkoj – težište stručne diskusije i nove ideje o stručnoj izobrazbi*, govoreći općenito o ovoj temi, spominje izložbe i svakodnevne odnose arhiva s javnošću, a zatim prezentira nastavni plan što ga je izradila ova Arhivistička škola.

Jože Žontar u članku *Povijest arhivistike u Sloveniji* daje pregled razvoja arhivističke znanosti na tlu Slovenije od 17. st. do danas, tj. od početaka razlikovanja pismohrana od arhiva, do spoznaja o važnosti arhivske djelatnosti. Autor je u članku sažeto obradio mnoga važna pitanja: prve podjele arhiva na upravne i povijesne, početke rješavanja pitanja odabiranja odnosno izlučivanja arhivskog gradiva, teorijska pitanja arhivskog rada, stručne rasprave o inventarizaciji arhiva (izrada inven-